

عوامل مؤثر بر موفقیت دانش‌آموزان استان یزد در کسب رتبه نخست

ورود به دانشگاه‌های کشور طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۸

دکتر مهدی سبحانی نژاد^۱

نجیبه شاه حسینی^۲

مجید هاشمی محمد آبادی^۳

عباس خدابنده اویلی^۴

تاریخ دریافت: ۹۱/۴/۲۰

تاریخ پذیرش: ۹۱/۱۲/۱۶

چکیده

در پژوهش حاضر، عوامل مؤثر بر موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور طی سال‌های ۸۴ الی ۸۸ بررسی شده است. روش پژوهش، توصیفی بوده که در خلال آن از تحلیل اسنادی و پیمایش استفاده شده است. نمونه آماری پژوهش حاضر شامل ۳۸۱ نفر از دانش‌آموزان پذیرفته شده در کنکور ورودی دانشگاه‌های کشور طی سال‌های ۸۴ الی ۸۸ از استان یزد بوده که به شیوه خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. داده‌های حاصل به دو شیوه توصیفی و استنباطی تحلیل آماری شده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که؛ میانگین معنادار تأثیر عوامل مورد بررسی شامل؛ فردی ($\text{Sig}=0/01$; $t=22/93$)^{۳/۵۶}، عوامل خانوادگی ($\text{Sig}=0/01$; $t=7/29$)^{۳/۲۸}، عوامل مذهبی ($\text{Sig}=0/01$; $t=22/4$)^{۳/۷۸}، عوامل آموزشی

^۱ دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شاهد Msnd47@gmail.com

^۲ نویسنده مسؤول: کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی دانشگاه شاهد shahhosseini14@yahoo.com

^۳ دانش آموخته کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی دانشگاه شاهد Majidhashemi66@gmail.com

^۴ دانش آموخته کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی دانشگاه شاهد Khodabandeh@gmail.com

۳/۲۴ ($t=5/63$; $sig=0/01$)، عوامل فرهنگی ۳/۲۷ ($t=8/94$; $sig=0/01$)، عوامل اقتصادی ۳/۶۸ ($t=18/72$; $sig=0/01$)، عوامل اجتماعی ۳/۷۱ ($t=22/66$; $sig=0/01$) و عوامل اقلیمی ۳/۵ ($t=12/51$; $sig=0/01$) بوده است ($P \leq 0/01$). تحلیل استنباطی نشان داد که؛ در میزان تأثیر هر یک از عوامل مذکور بر حسب متغیرهای جمعیت‌شناختی مورد بررسی، نیز تفاوت‌های معنادار به دست آمده است. تحلیل رتبه‌بندی تأثیر عوامل مذکور در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور نیز به ترتیب شامل عوامل؛ اجتماعی، مذهبی، اقتصادی، فردی، اقلیمی، آموزشی، خانوادگی و فرهنگی بوده است.

واژه‌های کلیدی:

کنکور، موفقیت، دانش‌آموزان، استان یزد، برنامه‌ریزی آموزشی.

مقدمه

ملاحظه کشورهای توسعه یافته به خوبی نمایان می‌سازد، نیل به توسعه پایدار و مبتنی بر دانش بومی جوانان، کسب قدرت در عرصه جهانی و داشتن حق چانه‌زنی بالاتر در مناسبات منطقه‌ای و جهانی بدون پرورش نخبگان علمی از طریق سرمایه‌گذاری درازمدت در آموزش‌های پایه و آموزش‌های تخصصی در دوره آموزش عالی محقق نمی‌شود. امروزه سرمایه‌های انسانی و نیروهای کارآزموده مهم‌ترین عامل در ترقی و پیشرفت ملل تلقی می‌شوند.

امروزه مزیت دسترسی به منابع طبیعی در امکان بهره‌مندی از شاخص‌های توسعه، جای خود را به مزیت بهره‌مندی از نیروی انسانی مبتکر، خلاق و متخصص داده است. بستر سازی مناسب و پاسخ‌گویی درست به نیازهای آموزشی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر در راستای دستیابی به این مزیت است. با توجه به آنکه دانشگاه‌ها عمدتاً تربیت‌کننده این گونه نیروها هستند، بنابراین بررسی تقاضای افراد برای این خدمت خود راهنمای مناسبی در جهت حرکت به سمت هدف مورد بحث است از آنجا که توسعه انسانی بر توسعه ملی اثر مستقیم می‌گذارد، در ایران طی دو دهه اخیر خصوصاً پس از پایان یافتن جنگ تحمیلی، بحث آموزش به عنوان عامل مهم و مؤثر در توسعه انسانی مورد توجه قرار گرفته است (حقیقی و همکاران، ۱۳۸۴).

امروزه تمامی کشورها برای دستیابی به هدف‌های مولد، رشد اقتصادی و توسعه پایدار در پی ارتقا و بهبود کیفیت نیروی انسانی خود هستند در واقع، آموزش عالی با فراهم آوردن و تعالی بخشیدن دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های مورد نیاز کارکنان ارشد فنی، حرفه‌ای و مدیریتی بخش‌های مختلف نه تنها موجب ترویج دانش می‌گردد، بلکه با پیشرفت‌هایی پژوهشی، فناورانه و علمی که به ارمغان می‌آورد، زمینه را برای رشد و توسعه اقتصادی فراهم می‌سازد (وودهاال، ۲۰۰۲، به نقل از سامتی و همکاران، ۱۳۸۲).

آموزش عالی علاوه بر بسترسازی مطمئن برای پیشرفت و توسعه در ابعاد مختلف، در زمینه رشد و توسعه اقتصادی جوامع نیز نقش اساسی دارد. چراکه امروزه کالاها و خدمات دانش بنیاد^۱ شده‌اند و مشتری مداری در عرصه پر رقابت بین‌المللی می‌طلبد که هر

---

^۱ Knowledge based

کشوری بر توانمندی‌های تخصصی خود برای بقا در عرصه جهانی بیافزاید. بنابراین امروز هیچ دولتی هزینه کردن در آموزش را نه هزینه مصرفی که سرمایه‌گذاری تلقی می‌کند که در آینده فواید آن متوجه خودشان خواهد شد.

در این ارتباط پاملا^۱ (۲۰۰۶) بیان کرده است دانش به عنوان یک عنصر قاطع در رشد اقتصاد و در رشد کار و سرمایه‌فیزیکی، شناخته شده است و می‌تواند درون تولیدات و فرایندها انتقال داده شود و در این راه به طور تجاری بهره‌برداری شود.

بنابراین، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی از دو طریق به گونه‌ای کارآمد در بازسازی و توسعه موفقیت آمیز اقتصادی در بسیاری از جوامع توسعه یافته مشارکت کرده‌اند: اول، تربیت نیروی انسانی با کیفیت از نظر علمی و فنی به تعداد لازم؛ دوم، ایجاد محیط و شرایط تحقیق و توسعه که پیشرفت پایداری را در توسعه صنعتی امکان‌پذیر می‌سازد (سینگ^۲، ۱۹۹۶).

فراسنخواه (۱۳۸۷) با «تحلیلی دو وجهی^۳» از آموزش عالی در پی یافت پاسخ سؤالاتی از قبیل این که امروزه آموزش عالی سرمایه است یا هزینه؟، حق است یا امتیاز؟، موکول به انتشار طبیعی است یا عدالت باز توزیعی؟ نخبه‌گرا است یا همگانی؟ عمومی است یا خصوصی؟ و نهایتاً از نوع نیاز است یا تقاضا؟، می‌نویسد: «بنا بر رویکرد اومانستی و حقوق بشر، دسترسی به آموزش عالی نه یک امتیاز، بلکه حق شهروندی است که شهروندان از آن طریق، حق دانستن و یادگیری خود را توسعه می‌دهند، از سویی دیگر دسترسی به آموزش عالی را نمی‌توان به انتشار طبیعی موکول کرد، زیرا آموزش عالی حداقل تحت شرایطی می‌تواند در بهینه‌سازی توزیع درآمد نقش داشته باد و خط مشی‌ها و فعالیت‌های باز توزیعی برای تأمین فرصت‌های برابر آموزش عالی ضرورت پیدا می‌کند (آکلری^۴، ۱۹۹۸). همچنین آموزش عالی در حال حاضر به کالایی عمومی یا حداقل شبه عمومی تبدیل شده است (می^۵، ۲۰۰۲).

^۱. Pamela, M

^۲. Singh, J.S

^۳. Binary analysis Method

^۴. Acklry

^۵. Mei

افزایش دسترسی به آموزش عالی و حرکت به سوی همگانی کردن آن از پیش شرط‌های اساسی برنامه اولویت‌های ملی توسعه علوم و فناوری است. دوره‌ای که آموزش عالی، عمدتاً نخبه‌گرا بود و به طبقات متوسط و حداکثر برخی لایه‌های مجاور و پیرامونی آن اختصاص داشت، سپری شده است. آموزش عالی در جهان امروز، از دهه‌های پایانی قرن بیستم رو به همگانی شدن گذاشته و به صورت تقاضای اجتماعی در آمده است. به ویژه که با ظهور عصر اطلاعات نیاز به دانستن بیش از هر وقت دیگر جنبه حیاتی به خود گرفته است (مهر محمدی و همکاران، ۱۳۸۱).

«دانایی» چه به عنوان یکی از حقوق بشر (حق شهروندان برای دانستن)^۱ در جهت شکوفایی فردی و انسانی و چه به عنوان پیش شرط اساسی برای توسعه، یکی از چالش‌های تعیین‌کننده در مسیر جاری و آتی کشورهای در حال توسعه در جهان معاصر است. امروزه آموزش عالی نخبه‌گرا^۲ به آموزش عالی فراگیر^۳ تحول یافته است و توسعه «جامعه‌ادگیرنده»^۴ به گسترش کمی و ارتقای کیفی توأمان «دسترسی به یادگیری در سطح عالی»^۵ موکول شده است به ویژه که تحولات ساختاری مربوط به زندگی مبتنی بر دانش و ظهور اقتصاد دانش در مسیری پیش می‌رود که فناوری اطلاعات و سیستم‌های نوآوری و ایجاد جریان مؤثر دانایی میان افراد، شرکت‌ها، سازمان‌ها و کشورها به‌عنوان نیاز پایه و اساسی، روز به روز هر چه بیشتر به کم و کیف دسترسی شهروندان به یادگیری در سطح عالی موکول می‌شود (فراستخواه، ۱۳۸۷).

تغییرات و تحولات اخیر دنیا در آموزش عالی، باعث رشد بهتر بدنه ادبیات تدریس و یادگیری در آموزش عالی گردیده است و توسعه آموزشی در وضعیتی قرار گرفته است که در آن نیاز به یادگیری جمعی بسیار بیش از پیش احساس می‌گردد و این امری است که باید از جهات مختلف مورد پشتیبانی قرار گیرد (تورنی و کاترین، ۲۰۰۸) بنابراین سوای آن که توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نیز توسعه صنعتی، به شدت وابسته به توسعه

1. Right to Know

2. Elit H. E

3. Mass H.E

4. learning society

5. access to higher learning

6. Torgny R & Katarina M

آموزش عالی و افزایش دسترسی به آن است، آموزش و دانستن در معنای عام و آموزش عالی در معنای خاص از یک سو به صورت یکی از بنیادی ترین و کیفی ترین حق و حقوق بشری و شهروندی موضوعیت و اهمیت پیدا کرده و از سویی دیگر با توجه به پیچیده تر شدن لایه های زندگی در عصر حاضر و ابتدای همه امور به دانش و تکنولوژی، بهره مندی از آموزش های تخصصی در سطوح آموزش عالی از بایست های شهروند جهانی نقش ایفا می کند.

با افزایش سریع جمعیت و گسترش پذیرش دانشگاه ها در اواخر دهه شصت و نیز با بالا رفتن سطح فرهنگ عمومی و تبدیل شدن آموزش دانشگاهی به یک ضرورت عام، تلاش برای ورود به دانشگاه شکل حساس تری به خود گرفت. گسترش انتشار کتاب های کمک درسی، تأسیس مراکز آموزشی به منظور آمادگی برای شرکت در کنکور و نیز کلاس و معلم خصوصی، نشانه هایی از میزان اهمیت رو به افزایش ورود به دانشگاه - ترجیحاً دانشگاه های مهم دولتی در مراکز بزرگ شهری - بود (مردیها، ۱۳۸۳).

نظام آموزشی در پاسخ گویی به نیازهای جامعه نقش و مسؤلیت مهمی برعهده دارد و به عنوان عامل توسعه اقتصادی، انتقال دانش، تربیت افراد برای تصدی مشاغل مختلف در جامعه و از همه مهم تر عامل تحرک اجتماعی و کاهش نابرابری ها شناخته می شود صاحب نظران و محققان در خصوص نقش آموزش در تحرک اجتماعی و کاهش نابرابری ها تردیدهایی را به وجود آورده اند و سهمی جزئی برای آموزش قایل هستند، ولی با وجود این، نقش آموزش به خصوص آموزش رسمی در ساختار اجتماعی جوامع انکارناپذیر است (دهنوی، ۱۳۸۲).

گرچه استقبال از تحصیلات عالی در کشور ما نسبت به بسیاری از کشورهای دیگر گسترده تر است، اما نگاهی به گزارش های رسمی و تحقیقات متعددی که در سایر نقاط جهان منتشر شده است، نشان می دهد که افزایش تقاضای اجتماعی برای تحصیلات عالی روند فراگیری است که دولت ها را با چالش های تازه ای رو به رو کرده است. تجدید نظر در سیاست های آموزشی، لزوم گسترش و بهبود دوره های آموزش عالی، تنگناهای تأمین مالی، مهاجرت نخبگان و بیکاری فارغ التحصیلان از جمله تنش هایی است که در بسیاری از کشورها در پاسخ به این نیاز عمومی بروز کرده است. شناخت ماهیت این تقاضای

فزاینده، گذشته از این که برای پژوهش‌گران به‌عنوان پدیده‌ای اجتماعی قابل تأمل است، بیش از همه برای برنامه‌ریزان، تصمیم‌گیران و مدیران جامعه ضروری است (محمدی روزبهانی و همکاران، ۱۳۸۵).

در ایران، رشد فزاینده جمعیت به ویژه جمعیت دانش‌آموزی باعث شد که تقاضا برای ادامه تحصیل در مدارج عالی افزایش یابد، ولی مراکز آموزش عالی نتوانستند به این خواسته پاسخ گویند و مراکز آموزش عالی دیگری به تدریج تأسیس شدند تا بتوانند تا حدودی پاسخ‌گوی این تقاضای روزافزون باشند. از طرفی، توسعه و گسترش آموزش عالی در ایران در تحرک اجتماعی نیز نقش اساسی ایفا کرد و موجب دگرگونی در ترکیب ساخت طبقات اجتماعی به ویژه طبقه میانه در شهر و روستا شد (دهنوی، ۱۳۸۲).

لیپسیت و همکاران (۱۳۸۱) در اظهار نظری مشابه تأکید کرده اند که امروزه، علاوه بر توسعه و گسترش آموزش عالی، اخذ مدارک دانشگاهی در جهان به عنوان یک عامل تحرک صعودی در ساختار طبقاتی شناخته می‌شود. اخذ درجه‌های تحصیلی بالا احتمال حرکت از طبقه اجتماعی پایین‌تر به طبقه اجتماعی بالاتر را افزایش می‌دهد و به چنین حرکت اجتماعی حقیقت می‌بخشد (لیپسیت و همکاران، ۱۳۸۱ به نقل از دهنوی، ۱۳۸۲).

نتیجه پیمایش سراسری سازمان ملی جوانان در باره وضعیت و نگرش جوانان ایرانی (۱۳۸۰) نشان می‌دهد که ۷۷ درصد جوانان برای کسب مدرک تحصیلی وارد دانشگاه می‌شوند، ۶۵ درصد ورود به دانشگاه را موجب دستیابی به شغل و ۷۷ درصد باعث کسب موقعیت اجتماعی بالاتر می‌دانند و ۲۳ درصد فشار خانواده و اطرافیان را در این امر مؤثر دانسته‌اند (محمدی روزبهانی و طارمی، ۱۳۸۵).

در این باره که چه متغیرهایی موجب می‌شود فارغ‌التحصیلان دوره متوسطه برای ورود یا عدم ورود به دانشگاه تصمیم بگیرند، الگوهای متعددی ارائه شده است. الگوی «انتخاب دانشگاه» که هوسلر و گالاگر^۱ (۱۹۸۷) پیشنهاد کرده‌اند، از مراحل منطقی که هر فرد در فرایند تصمیم‌گیری برای ورود به دانشگاه طی می‌کند، طرحی کلی ارائه می‌دهد که شامل سه مرحله پیش‌آمادگی، تحقیق و انتخاب است. عوامل بی‌شماری می‌تواند در هر سه مرحله تأثیرگذار باشد. این تأثیرات با هر ترتیب و شدتی در نهایت، موجب می‌شوند که

---

¹. Hossler & Gallagher

فرد در مرحله اول به دلایلی برای ورود یا عدم ورود به دانشگاه دست یابد که در واقع، انعکاسی از گرایش ها، رغبت ها و انگیزه‌های اوست (محمدی روزبهرانی و طارمی، ۱۳۸۵). از سویی دیگر با ملاحظه به اهداف و رسالت های کلی نظام آموزش عالی نیز می‌توان دلیل اقبال گسترده به آموزش عالی را در گستره جهانی توجیه نمود. رسالت هایی چون اعتلای دانش، ایجاد بسترهای پژوهش بنیادی و کاربردی، تربیت متخصصین برای تصدی مشاغل تخصصی گوناگون در دنیای پر رقابت کنونی و سایر عوامل زمینه ای دیگر، توجیه گر سرمایه‌گذاری دولت‌ها و مردم برای دستیابی به آموزش عالی می‌باشد.

محمدی روزبهرانی و طارمی (۱۳۸۵) در پاسخ به این سؤال که چرا مردم به آموزش عالی روی آورده‌اند؟ متذکر شده‌اند که امکان دستیابی به فرصت‌های شغلی بیشتر و بالاتر را در کنار عواملی دیگری چون تحولات پیچیده فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و لزوم آموزش برای تمام عمر و گرایش به سوی آگاهی و اطلاع در مقیاس‌های جهانی و بومی در ایجاد این خواست همگانی تأثیر فراوان دارند. همچنین تحولات اجتماعی به ویژه تغییر نقش زنان در جوامع موجب شده است که مشارکت آنها در افزایش تقاضای عمومی برای آموزش عالی تأثیر زیادی داشته باشد. الگوی سنتی «مرد تنها نان آور خانواده» در حال تغییر است و سهم مستقیم زنان در اقتصاد خانواده بیشتر شده است. افزایش نسبت طلاق به ازدواج و بالارفتن سن ازدواج موجب شده است تا زنان نیاز بیشتری به استقلال مالی احساس کنند. از طرفی، در مشاغل معمولی تفکر مردسالارانه رقابتی نابرابر را به زنان تحمیل می‌کند و در این میان، داشتن تحصیلات عالی می‌تواند در رفع این تبعیض مؤثر باشد (محمدی روزبهرانی و طارمی، ۱۳۸۵).

علاوه بر تلاش‌های و سیاست‌های متمرکز جهانی و ملی در خصوص گسترش آموزش عالی، هر یک از استان‌های کشور با بسیج دانش‌آموزان خود سعی دارند، سهم بیشتری از آموزش عالی را به دانش‌آموزان منطقه خود اختصاص داده تا در آینده از توان مندی‌های علمی و فنی آنان در توسعه استان خویش بهره مند شوند. افزایش دانش آموخته گان و ارتقای سطح تخصص و مهارت آنان، امکان بهره مندی‌های فراوان فردی و اجتماعی را برای دانش‌آموزان و مجموعه استانی آنان سبب شده بنابراین همه استان‌های کشور سعی دارند در کنکور سراسری دانشگاه‌ها سهم خود را ارتقاء داده و توزیع

وسیع‌تری از دانش‌آموزان خود را در دانشگاه‌ها شاهد باشند با این وجود توزیع پذیرفته شدگان در دانشگاه‌های کشور، مبین آن است که برخی از استان‌ها در این عرصه گوی سبقت را از سایرین برده‌اند. بدیهی است مجموعه‌ای از عوامل مختلف در این موفقیت تأثیر داشته و شناسایی این دسته از متغیرهای مؤثر، می‌تواند به بهبود عملکرد دانش‌آموزان استان‌های دیگر در ورود به دانشگاه‌ها و دست‌یابی آنان به فرصت‌های علمی جهت توسعه توانمندی‌های فردی و جمعی استانی مفید واقع شود.

در جمع‌بندی نکات یاد شده از سوی محققان در خصوص عوامل محرک و انگیزه‌ای اساسی متقاضیان برای ورود به آموزش عالی می‌توان عواملی چون؛ لزوم فراگیری آموزش‌های تخصصی برای تصدی مشاغل متعدد، ایجاد درآمد بالاتر، تحرکات اجتماعی، ایفای نقش شهروندی در جامعه جهانی، شوق به یادگیری، دانستن و غیره را برشمرد. در کنار انگیزه‌های محرک جوانان برای دسترسی به آموزش عالی عوامل و متغیرهای دیگری نیاز است تا مسیر نیل به این هدف را هموار نماید.

در تمام دنیا دانش‌آموزان برای ورود به دانشگاه، کم و بیش از صافی‌هایی عبور می‌کنند این صافی‌ها بستگی به نوع نظام آموزشی کشورها یا نوع اقتدار و استقلال‌ی که کشورها دارند، متغیر می‌باشد (گویا و همکاران، ۱۳۸۳).

در ایران یکی از شرایط اصلی ورود به دانشگاه، کسب نمره کل بالا و رتبه مناسب در آزمون سراسری است. به همین دلیل، خانواده‌ها برحسب سطح تحصیلات، شغل و توانایی‌های مادی خود سرمایه‌گذاری‌های متفاوتی در آموزش فرزندان خود می‌کنند (دهنوی، ۱۳۸۲). گزینش دانشجو از طریق آزمون سراسری، براساس مصوبه‌های شورای عالی انقلاب فرهنگی به منظور انتخاب مستعدترین داوطلبان، توزیع پذیرفته شدگان در رشته‌های مختلف دانشگاهی در سراسر کشور، تامین نیروی انسانی متخصص و متعهد مورد نیاز کشور و فراهم آوردن زمینه رقابت سالم برای راهیابی داوطلبان به آموزش عالی متناسب با ظرفیت پذیرش اعلام شده دانشگاه‌ها، همه ساله از سوی سازمان سنجش آموزش کشور انجام می‌شود (کارنامه آزمون سراسری، ۱۳۸۷). بر اساس قانون، آن دسته از دانش‌آموزانی که موفق به ورود و گذراندن دوره پیش‌دانشگاهی شوند، مجوز شرکت در آزمون کنکور سراسری دانشگاه‌ها را به دست خواهند آورد (صافی، ۱۳۸۳).

رشد فزاینده جمعیت، کاهش میزان مرگ و میر و انفجار جمعیت دانش آموزی باعث شد میزان تقاضای ادامه تحصیل در مدارج عالی افزایش یابد. بنابراین، علی رغم سرمایه گذاری های هنگفت دولت ها در زمینه گسترش و توسعه آموزش عالی، تقاضای اجتماعی فزاینده برای ورود به آموزش عالی، دولت مردان را با مشکلات عدیده ای برای جذب متقاضیان ورود به آموزش عالی و نیز ایجاد زمینه های مناسب اشتغال آنان بعد از دانش آموختگی مواجه ساخت (دهنوی، ۱۳۸۲).

مسئولان سازمان سنجش آموزش کشور معتقدند؛ به علت استقبال زیاد دانش آموزان متوسطه و پیش دانشگاهی و خانواده های آنان از تحصیل در آموزش عالی و با توجه به محدودیت ظرفیت دانشگاه ها و عدم اعتبارات دانشگاهی، ناگزیر باید از بین متقاضیان انتخاب صورت گیرد لذا در شرایط فعلی برای انتخاب دانشجویان دیگري جز انجام کنکور وجود ندارد (صافی، ۱۳۸۳).

بنابراین کنکور به عنوان استراتژی از سوی سازمان سنجش به منظور جذب متقاضیان مستعدتر به آموزش عالی و توزیع آنها در رشته ها، دانشگاه ها و شهرهای مختلف بر اساس نمره اکتسابی داوطلبان تلقی می گردد. تاریخچه کنکور در ایران نشان می دهد به واسطه تعداد کم شرکت کنندگان و داوطلبین کنکور طیف اصلی زمانی ۱۲۹۰ تا سال ۱۳۳۷، دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی صرفاً به ضوابط عمومی و اختصاصی توجه می نمودند. باتییه ابزارهای اندازه گیری و سنجش از یک سو و نیاز به نیروی انسانی در بخش های مختلف جامعه از سوی دیگر، مسئله گزینش افراد از طریق امتحانات ورودی دانشگاهی مطرح شدن انجام مسابقات و ورود به دانشگاه و استفاده از تست برای انجام این کار، اولین بار در سال ۱۳۳۷ صورت پذیرفت (اردبیلی، ۱۳۷۴).

تاریخ برگزاری نخستین کنکور را سال ۱۳۱۷ ذکر کرده اند، زمانی که تعداد داوطلبان ورود به بعضی از رشته های دانشگاهی مانند پزشکی، حقوق و مهندسی بیشتر از ظرفیت پذیرش این رشته ها در دانشگاه ها شد (کاردان، به نقل از حج فروش، ۱۳۸۱).

تعداد شرکت کنندگان در آزمون سراسری سال ۱۳۷۹ برابر ۱۳۳۹۱۳۴ نفر و در سال ۱۳۸۷ برابر ۱۵۰۶۰۰۰ بوده و ظرفیت های دوره روزانه دانشگاه ها طی ده سال گذشته تقریباً ثابت مانده و به طور متوسط حدود ۸۰۰۰۰ نفر بوده است. افزایش ظرفیت ها بیشتر

در دوره های پیام نور و غیر انتفاعی اتفاق افتاده است بنابراین داوطلبان برای ورود به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی خصوصاً در دوره های روزانه رقابت بسیار فشرده ای دارند(خدایی، ۱۳۸۷).

به طور کلی موفقیت تحصیلی و به طور ویژه دستیابی به آموزش عالی به عوامل بسیاری بستگی دارد. اصولاً قضاوت درباره علل موفقیت و شکست تحصیلی نیازمند داشتن دیدی سیستماتیک و همه جانبه است. چنین پدیده هایی را نمی توان به یک دسته یا دسته ای محدودی از عوامل نسبت داد. در این پژوهش، سعی شده است تا با دیدی جامع الاطراف به مسئله نگریسته شود و سهم انواع متغیرهای دخیل در موفقیت تحصیلی و دستیابی به آموزش عالی دانش‌آموزان مورد لحاظ قرار گیرد. بر این اساس دسته ای از عوامل شامل؛ عوامل فردی، عوامل خانوادگی، عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل دینی- مذهبی، عوامل آموزشی و عوامل اقلیمی به منظور بررسی مسئله مورد کنکاش قرار گرفته است.

نتایج برخی پژوهش‌های انجام گرفته در حوزه موفقیت درکنکور بیانگر آن است که برخی از عوامل کسب موفقیت در کنکور عبارتند از؛ معدل، نوع انگیزه، انتظار خانواده، انتظار شخص از خود، طبقه‌بندی اجتماعی، عوامل جو سازمانی، شرایط مطالعه، تعداد دانش‌آموزان کلاس، میزان توجه معلمان، شرکت در فعالیتهای کلاسی(دشتی، ۱۳۸۷)؛ برنامه‌ریزی در منزل، روش صحیح مطالعه، اقتصاد خانواده و... (بزرگی، ۱۳۷۹)؛ نوع دیپلم، گروه آزمایشی، جنس، نوع آموزشگاه، تحصیلات و شغل پدر و مادر(رودباری، ۱۳۸۴)؛ برای ورود به دانشگاه الزاماً موفقیت در گرو استعداد دانش‌آموز نیست، بلکه حمایت‌های اقتصادی و فرهنگی خانواده، سرنوشت تحصیلی داوطلبان ورود به دانشگاه را رقم خواهد زد(نوغانی، ۱۳۸۶)؛ انگیزش تحصیلی، عزت نفس، تصور از خود، جو مدرسه، تأثیر هم سالان، سرسختی، تحصیلات والدین(بهرامی و مختاری، ۱۳۸۴)، به دست آوردن پول و درآمد زایی بیشتر(طباطبایی، ۱۳۸۵)؛ تعامل با محیط تحصیلی(آدامز^۱، ۱۹۹۷)؛ توانایی ذهنی، انگیزش پیشرفت تحصیلی(ویتوریو^۲ و همکاران، ۲۰۰۰)؛ سرمایه‌گذاری

---

¹. Adams

². Vittorio V

بلندمدت (کانتون^۱، ۲۰۰۱)؛ مؤلفه فراشناخت و مؤلفه انگیزش در رفتار خود
تنظیمی (باکراسوی و لیکاردو^۲، ۲۰۱۰).

با عنایت به مسئله اساسی در پژوهش حاضر، ده سؤال ذیل طرح و مورد بررسی واقع
شده است:

- ۱- چقدر عوامل فردی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور
ورودی دانشگاه‌ها مؤثر بوده است؟
- ۲- چقدر عوامل خانوادگی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور
ورودی دانشگاه‌ها مؤثر بوده است؟
- ۳- چقدر عوامل مذهبی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور
ورودی دانشگاه‌ها مؤثر بوده است؟
- ۴- چقدر عوامل آموزشی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور
ورودی دانشگاه‌ها مؤثر بوده است؟
- ۵- چقدر عوامل فرهنگی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور
ورودی دانشگاه‌ها مؤثر بوده است؟
- ۶- چقدر عوامل اقتصادی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور
ورودی دانشگاه‌ها مؤثر بوده است؟
- ۷- چقدر عوامل اجتماعی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور
ورودی دانشگاه‌ها مؤثر بوده است؟
- ۸- چقدر عوامل اقلیمی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور
ورودی دانشگاه‌ها مؤثر بوده است؟
- ۹- رتبه بندی میزان تأثیر عوامل فوق در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد
در کنکور ورودی دانشگاه‌ها بر اساس نتایج ابزار پژوهش چگونه است؟

---

¹. Canton

². Bakracevic&Licardo

روش تحقیق

با توجه به اهداف و سؤال‌های مورد بررسی، روش پژوهش آمیخته ای از؛ تحلیل اسنادی و زمین‌بازی پرسشنامه‌ای (پیمایش) بوده چرا که در خلال پژوهش ضمن مطالعه کتابخانه‌ای (اسناد و مدارک مرتبط) به منظور سنجش دیدگاه اعضای هیأت علمی از پیمایش پرسشنامه ای نیز استفاده شده است. جامعه پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان پذیرفته شده استان یزد در کنکور ورودی دانشگاه‌های کشور طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۸ خواهد بود. تعداد جامعه دانش‌آموزان موفق پذیرفته شده استان یزد در کنکور ورودی دانشگاه‌های کشور، طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۸ بنابر آمارهای رسمی سازمان سنجش آموزش کشور، بالغ بر ۴۵۶۵۹ نفر بوده است. در راستای برآورد تعداد نمونه لازم جهت اجرای ابزار پژوهش از جدول کرجسی و مورگان در سطح اطمینان ۹۵ درصد استفاده شده است. نمونه برآورد شده برای جامعه آماری فوق، ۳۸۱ نفر بوده است در خصوص روش نمونه‌گیری باید اذعان داشت، نمونه پژوهش در گستره استان یزد و شانزده ناحیه / منطقه آن، توزیع شده‌اند لذا نمونه‌گیری در گستره استانی به شیوه خوشه‌ای، انجام شده است.

به منظور تهیه پرسشنامه محقق ساخته؛ با عنایت به مطالعات انجام شده در منابع نظری و تعداد محدود پژوهش‌های مرتبط با عنوان پژوهش و هم‌چنین اظهارات صاحب‌نظران حوزه آموزش عالی، سازمان سنجش آموزش کشور، کارشناسان آموزش و پرورش استان و نیز برخی دانش‌آموزان سابق و دانشجویان کنونی، مجموعه گویه‌های پرسشنامه محقق ساخته شامل؛ ۱۰ متغیر تعدیل‌کننده و ۱۱۰ گویه متناسب با سؤال‌های پژوهش ذیل سؤال‌های اصلی پژوهش، تدوین گردید. در این فرم پس از ارائه توضیحات و چگونگی تکمیل فرم توسط دانش‌آموزان سؤال‌هایی از پیش ساخته و از نوع بسته پاسخ پیرامون متغیرهای تعدیل‌کننده مورد بررسی و سپس گویه‌های اصلی مرتبط پیرامون سؤال‌های اصلی پژوهش ارائه شده است. طیف مورد استفاده برای پاسخ‌گویی، پنج مرتبه‌ای لیکرت بوده است. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه مذکور به وسیله نظرات صاحب‌نظران حوزه مربوط تأمین شده و پایایی آن نیز طی محاسبه ضریب آلفای کرونباخ در عوامل؛ فردی ۰/۷۴، خانوادگی ۰/۹، مذهبی ۰/۸۸، آموزشی ۰/۹۳، فرهنگی ۰/۸۶، اقتصادی ۰/۸۹،

اجتماعی ۰/۸۴ و اقلیمی ۰/۸۹۹ و در کل نیز ۰/۹۵ بوده است.. به منظور تحلیل داده‌های پژوهش، طی برنامه SPSS و در تحلیل توصیفی، پس از ارائه فراوانی نتایج اظهارات پاسخ‌گویان، میانگین پاسخ به گویه‌های هر یک از سؤال‌های اصلی و هم‌چنین میانگین کل گویه‌های هر سؤال به علاوه، انحراف معیار و انواع جداول جهت تبیین توصیفی داده‌های حاصل، آورده شده است. در تحلیل استنباطی داده‌های پژوهش نیز با عنایت به مقیاس داده‌ها از آزمون‌های پارامتریک هم‌چون: آزمون «t تی تک متغیره»، آزمون «T تی دو گروه مستقل»، آزمون «F تحلیل واریانس یک راهه» و آزمون‌های تعقیبی مربوطه استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش^۱:

جدول شماره ۱- نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای سؤال‌های پژوهش

عامل	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	t	سطح معناداری
فردی	۳/۵۶۴۰	۴۵۹۳۱	۰۲۴۵۹	۲۲/۹۳	۰/۰۰۰
خانوادگی	۳/۲۸۸۴	۷۴۳۳۰	۰۳۹۵۶	۷/۲۹	۰/۰۰۰
مذهبی	۳/۷۸۵۱	۶۶۵۷۷	۰۳۵۰۴	۲۲/۴۰	۰/۰۰۰
آموزشی	۳/۲۴۵۱	۸۲۱۹۴	۰۴۳۵۰	۵/۶۳	۰/۰۰۰
فرهنگی	۳/۲۷۰۷	۵۷۱۰۶	۰۳۰۲۷	۸/۹۴	۰/۰۰۰
اقتصادی	۳/۶۸۲۳	۶۹۱۳۱	۰۳۶۴۳	۱۸/۷۲	۰/۰۰۰
اجتماعی	۳/۷۱۳۶	۶۰۳۱۵	۰۳۱۴۸	۲۲/۶۶	۰/۰۰۰
اقلیمی	۳/۵۰۷۰	۷۸۲۳۹	۰۴۰۵۱	۱۲/۵۱	۰/۰۰۰

بررسی نتایج ارائه شده آزمون تی تک نمونه‌ای (جدول شماره ۱)، حاکی از آن است که میانگین تأثیر گویه‌های عوامل فردی، خانوادگی، مذهبی، آموزشی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، اقلیمی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد، در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور از دیدگاه پاسخ‌گویان در حد زیاد بوده است.

^۱. به منظور پرهیز از طولانی شدن مقاله، تنها نتایج تحلیل‌های معنادار آورده شده است.

برخی از گویه‌های مؤثر عامل فردی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور ورودی دانشگاه‌ها، به ترتیب اهمیت عبارتند از؛ حضور در دانشگاه برای کسب مدرک تحصیلی عالی‌تر (علاقه به مدرک تحصیلی بالاتر)، ایمان به توانایی‌های فردی و تصور مثبت داشتن از خود برای موفق شدن در کنکور، میل باطنی به ارتقا سطح علمی و شکوفا سازی توان‌مندی‌های خود در دانشگاه، نگرش مثبت و ارزشمند دانستن دانشگاه برای رشد در زندگی شخصی و اجتماعی، تمایل به حضور در دانشگاه به عنوان فرصتی جهت بررسی بیشتر مسیر زندگی آینده و....

برخی از گویه‌های مؤثر عامل خانوادگی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور ورودی دانشگاه‌ها به ترتیب اهمیت عبارتند از؛ حمایت و تشویق (مادی و معنوی) خانواده برای پیگیری مطالعه و موفقیت کنکور، اصرار خانواده به ورود در دانشگاه برای بهبود وضع اجتماعی و کسب منزلت اجتماعی، وجود جو و فضای سالم، آرام و مطلوب در خانواده طی دوره آمادگی برای کنکور، همراهی واقعی والدین با برنامه مطالعاتی شما هنگام آمادگی برای کنکور، تأثیر نگرانی والدین از سرنوشت شغلی و اجتماعی فرزند خود در موفقیت وی در کنکور.

برخی از گویه‌های مؤثر عامل مذهبی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور ورودی دانشگاه‌ها به ترتیب اهمیت عبارتند از؛ اثر ایمان به خداوند و توکل به آن در همه امور از جمله آمادگی برای کنکور، اثر اعتقاد باطنی به موفقیت در امور که برای آن متحمل زحمت و مشقت می‌شویم، اثر دعا و راز و نیاز به درگاه خالق در انبساط خاطر و اطمینان قلبی برای موفقیت در کنکور، اعتقاد به ضرورت کسب علم جهت اشتغال در مشاغل ارزشمند و با روزی حلال، اعتقاد به علم آموزی جهت ادای دین به والدین در زمینه تأمین هزینه‌های زندگی و تحصیل و...

برخی از گویه‌های مؤثر عامل آموزشی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور ورودی دانشگاه‌ها به ترتیب اهمیت عبارتند از؛ برخورداری از معلمانی توانمند، دلسوز، هدایت‌گر، مشوق با کفایت علمی و اخلاقی متناسب، توانایی جامع‌دیران در پاسخ دقیق و کامل به سؤال‌های دانش‌آموزان، توان‌مندی جامع‌دیران در تدریس عمیق و همه‌جانبه محتوای دروس مدرسه‌ای، برخورداری از کادر مدیریتی، آموزشی و پرورشی

دلسوز، علاقه‌مند و مشوق در مدرسه، برخورداری از مدرسه ای با جو علمی مطلوب و اثر بخش و...

برخی از گویه‌های مؤثر عامل فرهنگی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور ورودی دانشگاه‌ها به ترتیب اهمیت عبارتند از؛ اعتبار و جایگاه تحصیل‌کردگان دانشگاهی بین خانواده، اقوام و نزدیکان، اعتبار داشتن علم و تحصیلات عالی بین مردم شهر و محل زندگی شما، اعتبار اجتماعی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی نزد مردم شهر و محل زندگی شما، ملاحظه اعتبار داشتن تحصیل‌کردگان دانشگاهی بین اقوام طی مراسم، نشست‌ها و غیره، جایگاه و منزلت اجتماعی تحصیل‌کردگان در صحنه اجتماع و جامعه و...

برخی از گویه‌های مؤثر عامل اقتصادی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور ورودی دانشگاه‌ها به ترتیب اهمیت عبارتند از؛ امکان کسب درآمد متناسب‌تر در سایه تحصیلات دانشگاهی در مقایسه با مشاغل یدی، بهره‌گیری بیشتر فارغ‌التحصیل دانشگاه از سطوح عالی‌تر تکنولوژی، ابزار و فنون تولید، موفقیت تحصیل‌کردگان دانشگاه در شغل خود به واسطه تسلط علمی و فنی، ملاحظه تفاوت سطح زندگی و معیشت فارغ‌التحصیلان دانشگاهی با سایر اقشار جامعه، سختی کسب درآمد فاقدان تحصیلات دانشگاهی به خصوص در سال‌های ناتوانی و پیری و...

برخی از گویه‌های مؤثر عامل اجتماعی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کنکور ورودی دانشگاه‌ها به ترتیب اهمیت عبارتند از؛ ارزش و اعتبار جامعه به افراد براساس متغیرهایی چون؛ تحصیل، معلومات و مدرک علمی، اثر تحصیل و ضرورت آن برای ازدواج متناسب‌تر، اثر تحصیل در کسب پایگاه و طبقه اجتماعی مطلوب‌تر در جامعه، اثر تحصیلات دانشگاه بر توان‌مندی شخص برای فعالیت‌های اجتماعی و مشارکت در آن‌ها، توان‌مندی تحصیل‌کرده دانشگاه در مواجهه با مسائل زندگی و اقدام جهت حل مسائل زندگی و...

جدول شماره ۲- نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه

شماره سؤال	سؤال‌های پژوهش	متغیر تعدیل کننده	F	سطح معناداری
۱	تأثیر عوامل فردی	سطح سواد مادر	۲/۶۷۰	۱۱
		متوسط درآمد خانواده	۵/۱۹۲	۲
۲	تأثیر عوامل خانوادگی	تعداد فرزندان خانواده	۷/۸۷۲	۰۰۰
		سطح سواد پدر	۹/۰۶۵	۰۰۰
		سطح سواد مادر	۱۴/۰۰۲	۰۰۰
		متوسط درآمد خانواده	۱۶/۶۸۱	۰۰۰
۳	تأثیر عوامل مذهبی	متوسط درآمد خانواده	۳/۰۷۲	۲۸
۴	تأثیر عوامل آموزشی	تعداد فرزندان خانواده	۲/۸۹۶	۹
		سطح سواد پدر	۵/۰۵۳	۰۰۰
		سطح سواد مادر	۶/۳۹۵	۰۰۰
		متوسط درآمد خانواده	۱۶/۳۳۹	۰۰۰
۵	تأثیر عوامل فرهنگی	تعداد فرزندان خانواده	۲/۳۶۷	۳۰
		سطح سواد پدر	۲/۵۸۶	۱۳
		سطح سواد مادر	۳/۰۴۱	۰
		متوسط درآمد خانواده	۷/۹۲۱	۰۰۰
۶	تأثیر عوامل اقتصادی	متوسط درآمد خانواده	۴/۷۸۲	۰
۷	تأثیر عوامل اجتماعی	تعداد فرزندان خانواده	۲/۳۸۳	۲۹
		متوسط درآمد خانواده	۳/۲۳۵	۲۲

بررسی نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه (جدول شماره ۲)، حاکی از آن است که در مؤلفه تأثیر عوامل فردی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور، برحسب متغیرهای تعدیل کننده سطح سواد مادر ($F=۲/۶۷۰$) و متوسط درآمد خانواده ($F=۵/۱۹۲$) تفاوت معناداری بین میانگین گروه‌ها در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد. نتایج آزمون تعقیبی توکی (جدول شماره ۳) نشان می‌دهد که: بر حسب متغیر تعدیل کننده **سطح سواد مادر** مادران دارای مدرک کارشناسی بیشتر از ابتدایی و بر حسب متغیر تعدیل کننده **متوسط درآمد خانواده** درآمد یک تاییک ونیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان، تأثیر عوامل فردی را در موفقیت دانش‌آموزان در کسب رتبه نخست بیشتر می‌دانند.

بررسی نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه (جدول شماره ۲) حاکی از آن است که در مؤلفه تأثیر عوامل خانوادگی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور، بر حسب متغیرهای تعدیل کننده تعداد فرزندان خانواده ($F=7/872$)، سطح سواد پدر ($F=9/065$)، سطح سواد مادر ($F=14/002$) و متوسط درآمد خانواده ($F=16/681$) تفاوت معناداری بین میانگین گروه‌ها در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد. نتایج آزمون تعقیبی توکی (جدول شماره ۳) نشان می‌دهد که: بر حسب متغیر تعدیل کننده **تعداد فرزندان خانواده** دو بیشتر از پنج؛ شش و هفتم و بالاتر، سه بیشتر از هفت و بیشتر، چهار بیشتر از هفت و بیشتر، **سطح سواد پدر** دکتری بیشتر از سوم راهنمایی؛ ابتدایی و بیسواد، کارشناسی ارشد بیشتر از سوم راهنمایی؛ ابتدایی و بیسواد، کارشناسی بیشتر از سوم راهنمایی؛ ابتدایی و بیسواد، فوق دیپلم بیشتر از سوم راهنمایی و ابتدایی، دیپلم بیشتر از ابتدایی، **سطح سواد مادر** دکتری بیشتر از سوم راهنمایی؛ ابتدایی و بیسواد، کارشناسی ارشد بیشتر از سوم راهنمایی؛ ابتدایی و بیسواد، کارشناسی بیشتر از سوم راهنمایی؛ ابتدایی و بیسواد، فوق دیپلم بیشتر از سوم راهنمایی و بیسواد، دیپلم بیشتر از ابتدایی و بیسواد، سوم راهنمایی؛ ابتدایی و بیسواد، سوم راهنمایی بیشتر از ابتدایی و بر حسب متغیر تعدیل کننده **متوسط درآمد خانواده** ۵۰۰ تا یک میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان، یک تا یک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان و ۵۰۰ تا یک میلیون تومان، تأثیر عوامل خانوادگی رادر موفقیت دانش‌آموزان در کسب رتبه نخست بیشتر می‌دانند.

بررسی نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه (جدول شماره ۲) حاکی از آن است که در مؤلفه تأثیر عوامل مذهبی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور بر حسب متغیرهای تعدیل کننده متوسط درآمد خانواده ($F=3/072$) تفاوت معناداری بین میانگین گروه‌ها در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد. نتایج آزمون تعقیبی توکی (جدول شماره ۳) نشان می‌دهد که: بر حسب متغیر تعدیل کننده **متوسط درآمد خانواده** درآمد تا ۵۰۰ هزار تومان بیشتر از یک و نیم میلیون و بالاتر، تأثیر عوامل مذهبی رادر موفقیت دانش‌آموزان در کسب رتبه نخست بیشتر می‌دانند.

بررسی نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه (جدول شماره ۲) حاکی از آن است که در مؤلفه تأثیر عوامل آموزشی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور برحسب متغیرهای تعدیل‌کننده تعداد فرزندان خانواده ($F=2/896$)، سطح سواد پدر ($F=5/053$)، سطح سواد مادر ($F=6/395$) و متوسط درآمد خانواده ($F=16/339$) تفاوت معناداری بین میانگین گروه‌ها در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد. نتایج آزمون تعقیبی توکی (جدول شماره ۳) نشان می‌دهد که: بر حسب متغیر تعدیل‌کننده **تعداد فرزندان خانواده** دو بیشتر از هفت و بیشتر، سه بیشتر از هفت و بیشتر، **سطح سواد پدر** کارشناسی بیشتر از سوم راهنمایی؛ ابتدایی و بیسواد، **سطح سواد مادر** دکتری بیشتر از ابتدایی، کارشناسی ارشد بیشتر از ابتدایی، کارشناسی بیشتر از ابتدایی و بیسواد و بر حسب متغیر تعدیل‌کننده **متوسط درآمد خانواده** ۵۰۰ تا یک میلیون تومان و بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان، یک تا یک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان و ۵۰۰ تا یک میلیون تومان، یک و نیم میلیون و بالاتر بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان و ۵۰۰ تا یک میلیون تومان، تأثیر عوامل خانوادگی رادر موفقیت دانش‌آموزان در کسب رتبه نخست بیشتر می‌دانند.

بررسی نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه (جدول شماره ۲) حاکی از آن است که در مؤلفه تأثیر عوامل فرهنگی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور برحسب متغیرهای تعدیل‌کننده تعداد فرزندان خانواده ($F=2/367$)، سطح سواد پدر ($F=2/586$)، سطح سواد مادر ($F=3/041$) و متوسط درآمد خانواده ($F=7/921$)، تفاوت معناداری بین میانگین گروه‌ها در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد. نتایج آزمون تعقیبی توکی (جدول شماره ۳) نشان می‌دهد که: بر حسب متغیر تعدیل‌کننده **تعداد فرزندان خانواده** دو بیشتر از هفت و بیشتر، سه بیشتر از هفت و بیشتر، **سطح سواد پدر** کارشناسی بیشتر از ابتدایی، **سطح سواد مادر** کارشناسی بیشتر از ابتدایی و بر حسب متغیر تعدیل‌کننده **متوسط درآمد خانواده** یک تا یک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان و ۵۰۰ تا یک میلیون تومان، یک و نیم میلیون و بالاتر بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان، تأثیر عوامل خانوادگی رادر موفقیت دانش‌آموزان در کسب رتبه نخست بیشتر می‌دانند.

بررسی نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه (جدول شماره ۲) حاکی از آن است که در مؤلفه تأثیر عوامل اقتصادی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور برحسب متغیرهای تعدیل‌کننده متوسط درآمد خانواده ($F=4/782$) تفاوت معناداری بین میانگین گروه‌ها در سطح معناداری $0/05$ وجود دارد. نتایج آزمون تعقیبی توکی (جدول شماره ۳) نشان می‌دهد که: بر حسب متغیر تعدیل‌کننده متوسط درآمد خانواده یک تایک ونیم میلیون تومان بیشتر از تا 500 هزار تومان و 500 تایک میلیون تومان، تأثیر عوامل اقتصادی رادر موفقیت دانش‌آموزان در کسب رتبه نخست بیشتر می‌دانند.

بررسی نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه (جدول شماره ۲) حاکی از آن است که در مؤلفه تأثیر عوامل اجتماعی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور برحسب متغیرهای تعدیل‌کننده تعداد فرزندان خانواده ($F=2/383$) و متوسط درآمد خانواده ($F=3/325$)، تفاوت معناداری بین میانگین گروه‌ها در سطح معناداری $0/05$ وجود دارد. نتایج آزمون تعقیبی توکی (جدول شماره ۳) نشان می‌دهد که: بر حسب متغیر تعدیل‌کننده تعداد فرزندان خانواده دو بیشتر از هفت و بیشتر، پنج بیشتر از هفت و بیشتر و بر حسب متغیر تعدیل‌کننده متوسط درآمد خانواده یک تایک ونیم میلیون تومان بیشتر از تا 500 هزار تومان و 500 تایک میلیون تومان، تأثیر عوامل اجتماعی رادر موفقیت دانش‌آموزان در کسب رتبه نخست بیشتر می‌دانند.

نتایج استنباطی بررسی دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص میزان تأثیر گویه‌های عوامل اقلیمی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور بر حسب متغیرهای تعدیل‌کننده؛ حاکی از عدم وجود تفاوت معنادار بین سطوح لحاظ شده در هر یک از متغیرهای مذکور بوده است.

جدول شماره ۳- نتایج آزمون توکی

سطح معناداری	اختلاف میانگین	تفاوت معنادار بین گروه‌ها	
۹	۳۲۰۰۸	کارشناسی بیشتر از ابتدایی	نتایج آزمون توکی تأثیر عوامل فردی بر حسب متغیر سطح سواد مادر، متوسط درآمد خانواده
۳	۲۶۰۹۳	یک تایک ونیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان	
۴	۵۴۴۵۰	دو بیشتر از پنج	نتایج آزمون توکی تأثیر عوامل خانوادگی بر حسب متغیرهای تعداد فرزندان خانواده، سطح سواد پدر، سطح سواد مادر، متوسط درآمد خانواده
۰	۶۴۶۶۲	دو بیشتر از شش	
۰۰۰	۹۷۲۷۷	دو بیشتر از هفتم و بالاتر	
۰۰۰	۷۲۳۲۶	سه بیشتر از هفت و بیشتر	
۰	۵۸۳۶۷	چهار بیشتر از هفت و بیشتر	
۰	۱/۰۶۳۷۹	دکتری بیشتر از سوم راهنمایی	
۰۰۰	۱/۱۲۹۳۹	دکتری بیشتر از ابتدایی	
۵	۱/۱۰۰۱۵	دکتری بیشتر از بیسواد	
۵	۶۸۱۷۹	کارشناسی ارشد بیشتر از سوم راهنمایی	
۱	۷۵۴۳۹	کارشناسی ارشد بیشتر از ابتدایی	
۲۷	۷۲۵۱۵	کارشناسی ارشد بیشتر از بیسواد	
۰۰۰	۵۹۰۰۰	کارشناسی بیشتر از سوم راهنمایی	
۰۰۰	۶۵۵۶۰	کارشناسی بیشتر از ابتدایی	
۱۶	۶۲۶۳۶	کارشناسی بیشتر از بیسواد	
۱۵	۵۰۹۴۸	فوق دیپلم بیشتر از سوم راهنمایی	
۱	۵۷۵۴۴	فوق دیپلم بیشتر از ابتدایی	
۲۱	۳۳۴۱	دپلم بیشتر از ابتدایی	
۲۶	۸۱۸۶۱	دکتری بیشتر از سوم راهنمایی	
۰۰۰	۱/۱۵۹۸۲	دکتری بیشتر از ابتدایی	
۱	۱/۲۱۰۵۳	دکتری بیشتر از بیسواد،	
۴۲	۷۰۸۰۸	کارشناسی ارشد بیشتر از سوم راهنمایی	
۰۰۰	۱/۰۴۹۲۹	کارشناسی ارشد بیشتر از ابتدایی	
۱	۱/۱۰۰۰۰	کارشناسی ارشد بیشتر از بیسواد	
۳۲	۴۸۰۰۱	کارشناسی بیشتر از سوم راهنمایی	
۰۰۰	۸۲۱۲۲	کارشناسی بیشتر از ابتدایی	
۰	۸۷۱۹۳	کارشناسی بیشتر از بیسواد	
۰۰۰	۸۱۰۲۰	فوق دیپلم بیشتر از ابتدایی	
۳	۸۶۰۹۰	فوق دیپلم بیشتر از بیسواد	
۰۰۰	۵۶۸۷۵	فوق دیپلم بیشتر از بیسواد	

۱۵	۶۱۹۴۶	دیپلم بیشتر از ابتدایی		
۳۳	۳۴۱۲۱	دیپلم بیشتر از بیسواد سوم راهنمایی بیشتر از ابتدایی		
۴	۲۸۷۶۰	۵۰۰ تا یک میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان،		
۰۰۰	۶۴۴۶۴	یک تا یک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان		
۲۲	۳۵۷۰۴	یک تا یک و نیم میلیون تومان بیشتر از ۵۰۰ تا یک میلیون تومان،		
۰۰۰	۸۴۲۹۷	یک و نیم میلیون و بالاتر بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان		
۴	۵۵۵۳۸	یک و نیم میلیون و بالاتر بیشتر از ۵۰۰ تا یک میلیون تومان		
۳۹	۳۹۴۲۰	تا ۵۰۰ هزار تومان بیشتر از یک و نیم میلیون و بالاتر		
۲۲	۵۹۲۹۲	دو بیشتر از هفت و بیشتر		نتایج آزمون توکی تأثیر عوامل مذهبی بر حسب متغیر متوسط درآمد خانواده
۷	۵۷۰۳۶	سه بیشتر از هفت و بیشتر		
۷	۵۶۹۵۴	کارشناسی بیشتر از سوم راهنمایی		
۰۰۰	۵۹۰۹۹	کارشناسی بیشتر از ابتدایی		
۱۲	۷۳۴۶۸	کارشناسی بیشتر از بیسواد		
۳۵	۸۵۵۳۵	دکتری بیشتر از ابتدایی		
۱۸	۸۶۸۵۵	کارشناسی ارشد بیشتر از ابتدایی		
۰۰۰	۶۹۶۲۳	کارشناسی بیشتر از ابتدایی		
۲۴	۷۷۵۳۳	کارشناسی بیشتر از بیسواد		
۳	۴۲۲۰۲	دیپلم بیشتر از ابتدایی		
۱۸	۲۷۲۲۱	۵۰۰ تا یک میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان		
۰۰۰	۷۹۶۸۳	یک تا یک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان		
۱	۵۲۴۶۳	یک تا یک و نیم میلیون تومان بیشتر از ۵۰۰ تا یک میلیون تومان، یک و نیم میلیون تومان و بالاتر بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان		
۰۰۰	۷۳۶۷۶	یک و نیم میلیون و بالاتر بیشتر از ۵۰۰ تا یک میلیون تومان		
۳۶	۴۶۴۵۶	یک و نیم میلیون و بالاتر بیشتر از ۵۰۰ تا یک میلیون تومان		
۵	۴۶۹۳۷	دو بیشتر از هفت و بیشتر	نتایج آزمون توکی تأثیر	
۳۹	۳۴۰۱۴	دو بیشتر از هفت و بیشتر		

		سه بیشتر از هفت و بیشتر	عوامل فرهنگی بر حسب متغیرهای تعداد فرزندان خانواده، سطح سواد والدین، متوسط درآمد خانواده
۲۵	۳۱۹۱۷	کارشناسی بیشتر از ابتدایی	
۴	۴۰۸۲۲	کارشناسی بیشتر از ابتدایی	
۰۰۰	۴۲۰۰۴	یک تایک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان	
۶	۳۱۸۵۷	یک تایک و نیم میلیون تومان بیشتر از ۵۰۰ تایک میلیون تومان	
۴۵	۳۲۳۸۶	تایک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان	
۱۳	۳۵۰۸۵	یک تایک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان	نتایج آزمون نوکی تأثیر عوامل اقتصادی بر حسب متغیر متوسط درآمد خانواده
۲۲	۳۴۰۱۷	یک تایک و نیم میلیون تومان بیشتر از ۵۰۰ تایک میلیون تومان	
۳۵	۴۱۶۸۴	دو بیشتر از هفت و بیشتر	نتایج آزمون نوکی تأثیر عوامل اجتماعی بر حسب متغیرهای تعداد فرزندان خانواده، متوسط درآمد خانواده
۱۵	۴۴۱۸۷	پنج بیشتر از هفت و بیشتر	
۴۲	۲۵۰۵۴	یک تایک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان	
۴۲	۲۵۷۹۲	یک تایک و نیم میلیون تومان بیشتر از ۵۰۰ تایک میلیون تومان	

بررسی نتایج آزمون تی گروه‌های مستقل (جدول شماره ۴) بر حسب متغیر تعدیل کننده جنسیت حاکی از آن است که؛ در تأثیر عوامل فردی بر حسب متغیر تعدیل کننده جنسیت ($t=2.985$) تفاوت معناداری بین میانگین دو گروه نمونه در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد. نتایج بیانگر آن است که از نظر دختران در مقایسه با پسران میزان تأثیر گویه‌های عوامل فردی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور بیشتر می‌باشد.

در تأثیر عوامل مذهبی بر حسب متغیر تعدیل کننده جنسیت ($t=2/363$) تفاوت معناداری بین میانگین دو گروه نمونه در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد. نتایج بیانگر آن است که از نظر دختران در مقایسه با پسران میزان تأثیر گویه‌های عوامل مذهبی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور بیشتر می‌باشد.

در تأثیر عوامل اجتماعی بر حسب متغیر جنسیت ($t=2/115$) تفاوت معناداری بین میانگین دو گروه نمونه در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد. نتایج بیانگر آن است که از نظر پسران در مقایسه با دختران میزان تأثیر گویه‌های عوامل اجتماعی را در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور بیشتر می‌دانند.

جدول شماره ۴- نتایج آزمون تی گروه‌های مستقل بر اساس متغیر تعدیل‌کننده جنسیت

سطح معناداری	T	زن		مرد		
		انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۳	۲/۹۸۵	۴۵۰۳۹	۳/۶۵۴۸	۴۵۶۵۷	۳/۵۰۶۰	تأثیر عوامل فردی
۱۹	۲/۳۶۳	۵۹۰۱۴	۳/۸۸۹۱	۷۰۲۵۰	۳/۷۲۰۰	تأثیر عوامل مذهبی
۳۵	۲/۱۱۵	۵۷۴۸۲	۳/۷۹۷۱	۶۱۵۸۱	۳/۶۶۱۰	تأثیر عوامل اجتماعی

بررسی سؤال اصلی شماره نهم پژوهش حاضر حاکی از آن است که بین عوامل هشتگانه؛ فردی، خانوادگی، مذهبی، آموزشی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و اقلیمی تأثیر گذار بر موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۸ تفاوت معنادار وجود دارد.

جدول شماره ۵- نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه درون آزمودنی مربوط به تأثیر عوامل فردی، خانوادگی، مذهبی، آموزشی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و اقلیمی

Source	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
عوامل فردی، خانوادگی، مذهبی، آموزشی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و اقلیمی تأثیر گذار بر موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور	۹۷/۴۴۶	۷	۱۳/۹۲۱	۴۹/۵۰۵	۰۰۰

بررسی نتایج آزمون بونفرونی مربوط به تأثیر عوامل فردی، خانوادگی، مذهبی، آموزشی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و اقلیمی بر موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۸ بیانگر آن است که از دیدگاه دانش‌آموزان؛

۱- تأثیر عوامل فردی بیشتر از خانوادگی، فرهنگی و آموزشی در سطح معناداری ۰/۰۱ بوده است.

۲- تأثیر عوامل مذهبی بیشتر از عوامل فردی، خانوادگی، فرهنگی، آموزشی و اقلیمی می‌باشد (P≤۰/۰۱).

۳- تأثیر عوامل اقتصادی بر موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۸ بیشتر از عوامل خانوادگی، فرهنگی، آموزشی و اقلیمی می‌باشد (P≤۰/۰۱).

۴- تأثیر عوامل اجتماعی بر موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۸ بیشتر از عوامل فردی، خانوادگی، فرهنگی، آموزشی و اقلیمی می‌باشد (P≤۰/۰۱).

۵- تأثیر عوامل اقلیمی در مقایسه با سایر عوامل نیز بیانگر تأثیرگذاری بیشتر این عامل در مقایسه با عوامل خانوادگی، آموزشی و فرهنگی می‌باشد (P≤۰/۰۱).

جدول شماره ۶- نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی

گویه‌ها (I)	گویه‌ها (J)	تفاوت میانگین‌ها (I-J)	سطح معناداری
فردی	خانوادگی	۳۱۳	۰۰۰
	مذهبی	-۲۱۶	۰۰۰
	آموزشی	۳۴۴	۰۰۰
	فرهنگی	۳۰۷	۰۰۰
	اقتصادی	-۱۱۸	۱۰۱
	اجتماعی	-۱۴۹	۰۰۰
خانوادگی	اقلیمی	۹۸	۱
	فردی	-۳۱۳	۰۰۰
	مذهبی	-۵۲۸	۰۰۰
	آموزشی	۳۲	۱
	فرهنگی	-۱۰۰۵	۱
	اقتصادی	-۴۳۰	۰۰۰
	اجتماعی	-۴۶۲	۰۰۰
مذهبی	اقلیمی	-۲۱۴	۵
	فردی	۲۱۶	۰۰۰
	خانوادگی	۵۲۸	۰۰۰
	آموزشی	۵۶۰	۰۰۰
	فرهنگی	۵۲۳	۰۰۰
	اقتصادی	۹۸	۱
	اجتماعی	۶۶	۱
	اقلیمی	۳۱۴	۰۰۰
آموزشی	فردی	-۳۴۴	۰۰۰
	خانوادگی	-۱۰۳۲	۱
	مذهبی	-۵۶۰	۰۰۰
	فرهنگی	-۱۰۳۷	۱
	اقتصادی	-۴۶۲	۰۰۰
	اجتماعی	-۴۹۴	۰۰۰

۱	-/۲۴۶	اقلیمی	فرهنگی
۰۰۰	-/۳۰۷	فردی	
۱	۵	خانوادگی	
۰۰۰	-/۵۲۳	مذهبی	
۱	۳۷	آموزشی	
۰۰۰	-/۴۲۵	اقتصادی	
۰۰۰	-/۴۵۶	اجتماعی	
۱	-/۲۰۹	اقلیمی	
۱۰۱	۱۱۸	فردی	اقتصادی
۰۰۰	۴۳۰	خانوادگی	
۱	-/۰۹۸	مذهبی	
۰۰۰	۴۶۲	آموزشی	
۰۰۰	۴۲۵	فرهنگی	
۱	-/۰۳۱	اجتماعی	
۱	۲۱۶	اقلیمی	
۰۰۰	۱۴۹	فردی	اجتماعی
۰۰۰	۴۶۲	خانوادگی	
۱	-/۰۶۶	مذهبی	
۰۰۰	۴۹۴	آموزشی	
۰۰۰	۴۵۶	فرهنگی	
۱	۳۱	اقتصادی	
۰۰۰	۲۴۷	اقلیمی	
۱	-/۰۹۸	فردی	اقلیمی
۵	۲۱۴	خانوادگی	
۰۰۰	-/۳۱۴	مذهبی	
۱	۲۴۶	آموزشی	
۱	۲۰۹	فرهنگی	
۱	-/۲۱۶	اقتصادی	
۰۰۰	-/۲۴۷	اجتماعی	

بررسی سؤال اصلی شماره یازده پژوهش حاضر حاکی از آن است که بین عوامل هشتگانه؛ فردی، خانوادگی، مذهبی، آموزشی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و اقلیمی تأثیر

گذار بر موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۸ تفاوت معنادار در ترتیب اولویت وجود دارد. بررسی نتایج ارائه شده حاکی از آن است که از دیدگاه دانش‌آموزان پذیرفته شده در کنکور، رتبه‌بندی عوامل شامل؛ اجتماعی، مذهبی، اقتصادی، فردی، اقلیمی، آموزشی، خانوادگی و فرهنگی به ترتیب با میانگین‌های رتبه ای ۵/۵۹، ۵/۵۱، ۵/۴۶، ۴/۶۲، ۴/۵۳، ۳/۶۲، ۳/۵۵ و ۳/۱۲ خواهد بود.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد:

نتایج سؤال شماره یک پژوهش حاکی از آن است که، میانگین تأثیر گویه‌های عوامل فردی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور از دیدگاه پاسخ‌گویان ۳/۵۶ و در حد زیاد ($t=22/93$; $sig=0/01$) بوده است. نتایج استنباطی بررسی دیدگاه دانش‌آموزان حاکی از آن است که بر حسب متغیرهای تعدیل‌کننده جنسیت (دختران بیشتر از پسران)، سطح سواد مادر (کارشناسی بیشتر از ابتدایی)، متوسط درآمد خانواده (یک تا یک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان) تفاوت معناداری بین میانگین گروه‌ها وجود دارد. یافته‌های مذکور با نتایج تحقیقات بهرامی و مختاری (۱۳۸۴)، ویتوریو و همکاران (۲۰۰۰) در زمینه (انگیزش پیشرفت تحصیلی) و صادقی (۱۳۷۷) و بهرامی و مختاری (۱۳۴۸)، در زمینه تأثیر هوش و استعداد بالا در موفقیت تحصیلی، همسو است.

نتایج سؤال شماره دو پژوهش حاکی از آن است که میانگین تأثیر گویه‌های عوامل خانوادگی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور، از دیدگاه پاسخ‌گویان ۳/۲۸ و در حد زیاد ($t=7/29$; $sig=0/01$) بوده است. نتایج استنباطی بررسی دیدگاه دانش‌آموزان حاکی از آن است که بر حسب متغیرهای تعدیل‌کننده تعداد فرزندان خانواده (دو بیشتر از پنج؛ شش و هفتم و بالاتر، سه بیشتر از هفت و بیشتر، چهار بیشتر از هفت و بیشتر)، سطح سواد پدر (دکتری بیشتر از سوم راهنمایی؛ ابتدایی و بیسواد، کارشناسی ارشد بیشتر از سوم راهنمایی؛ ابتدایی و بیسواد،

میلیون)، تفاوت معنادار بین میانگین گروه‌ها وجود دارد. یافته‌های مذکور در برخی گویه‌ها با نتایج تحقیقات بزرگی (۱۳۷۹) در زمینه تأثیر کلاس کنکور و داشتن برنامه جهت مطالعه، دشتی (۱۳۷۸) در زمینه تأثیر شرایط مطالعه، ویتوریو و همکاران (۲۰۰۰) در زمینه تأثیر توان مندی جامع دبیران در تدریس عمیق و همه جانبه محتوای دروس مدرسه‌ای، ماکس ولوهکاران (۲۰۰۰) در زمینه تأثیر فضای علمی، رقابت منصفانه و شوق‌انگیز بین دانش‌آموزان، همسو است.

نتایج سؤال شماره پنجم پژوهش حاکی از آن است که میانگین تأثیر گویه‌های عوامل فرهنگی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور از دیدگاه پاسخ‌گویان ۳/۲۷ و در حد زیاد ($t=8/94$; $sig=0/01$) بوده است. نتایج استنباطی بررسی دیدگاه دانش‌آموزان حاکی از آن است که بر حسب متغیرهای تعدیل‌کننده؛ تعداد فرزندان خانواده (دو بیشتر از هفت و بیشتر، سه بیشتر از هفت و بیشتر)، سطح سواد پدر (کارشناسی بیشتر از ابتدایی)، سطح سواد مادر (کارشناسی بیشتر از ابتدایی)، متوسط درآمد خانواده (یک تا یک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان و ۵۰۰ تا یک میلیون تومان، یک و نیم میلیون و بالاتر بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان) تفاوت معنادار بین میانگین گروه‌ها وجود دارد. یافته‌های مذکور در برخی گویه‌ها با نتایج تحقیقات آدامز (۱۹۹۷) و دلانی (۱۹۹۹) در زمینه جایگاه و منزلت اجتماعی تحصیل‌کردگان در صحنه اجتماع و جامعه و بهرامی و مختاری (۱۳۴۸) در زمینه اعتبار داشتن تحصیل دانشگاهی بین همسالان، دوستان و همکلاسی‌ها، همسو است.

نتایج سؤال شماره ششم پژوهش حاکی از آن است میانگین تأثیر گویه‌های عوامل اقتصادی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور از دیدگاه پاسخ‌گویان ۳/۶۸ و در حد زیاد ($t=18/72$; $sig=0/01$) بوده است. نتایج استنباطی بررسی دیدگاه دانش‌آموزان حاکی از آن است که بر حسب متغیرهای تعدیل‌کننده متوسط درآمد خانواده (یک تا یک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا ۵۰۰ هزار تومان و ۵۰۰ تا یک میلیون تومان) تفاوت معنادار بین میانگین گروه‌ها وجود دارد. یافته‌های مذکور در برخی گویه‌ها با نتایج تحقیقات طباطبایی (۱۳۸۵)، کانتون (۲۰۰۱)، ماکس ولوهکاران (۲۰۰۰)، نولند (۱۹۹۹)، کانتون (۲۰۰۱) و آدامز (۱۹۹۷) در زمینه امکان

کسب درآمد متناسب در سایه تحصیلات دانشگاهی در مقایسه با مشاغل یدی و دهنوی (۱۳۸۲) در زمینه ملاحظه تفاوت سطح زندگی و معیشت فارغ‌التحصیلان دانشگاهی با سایر اقشار جامعه، همسو است.

نتایج سؤال شماره هفتم پژوهش حاکی از آن است میانگین تأثیر گویه‌های عوامل اجتماعی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور از دیدگاه پاسخ‌گویان $3/71$ و در حد زیاد ($t=22/66$; $sig=0/01$) بوده است. نتایج استنباطی بررسی دیدگاه دانش‌آموزان حاکی از آن است که بر حسب متغیرهای تعدیل‌کننده جنسیت (پسران بیشتر از دختران)، تعداد فرزندان خانواده (دو بیشتر از هفت و بیشتر، پنج بیشتر از هفت و بیشتر) و متوسط درآمد خانواده (یک تا یک و نیم میلیون تومان بیشتر از تا 500 هزار تومان و 500 تا یک میلیون تومان) تفاوت معنادار بین میانگین گروه‌ها وجود دارد. یافته‌های مذکور در برخی گویه‌ها با نتایج تحقیقات طباطبایی (۱۳۸۵) در زمینه اثر تحصیلات دانشگاه بر توان‌مندی شخصی برای فعالیت‌های اجتماعی و مشارکت در آن‌ها و دهنوی (۱۳۸۲) و دلانی (۱۹۹۹) در زمینه اثر تحصیل در کسب پایگاه و طبقه اجتماعی مطلوب‌تر در جامعه، همسو است.

نتایج سؤال شماره هشتم پژوهش حاکی از آن است میانگین تأثیر گویه‌های عوامل اقلیمی در موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور از دیدگاه پاسخ‌گویان $3/5$ و در حد زیاد ($t=12/51$; $sig=0/01$) بوده است.

نتایج سؤال شماره نهم پژوهش در خلال یافته‌های هر یک از هشت سؤال اصلی مذکور، قبلاً ارائه شده است.

بررسی نتایج سؤال شماره دهم پژوهش حاکی از آن است که بین عوامل عوامل هشتگانه؛ فردی، خانوادگی، مذهبی، آموزشی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و اقلیمی تأثیر گذار بر موفقیت دانش‌آموزان دوره متوسطه استان یزد در کسب رتبه نخست ورود به دانشگاه‌های کشور طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۸ تفاوت معنادار در ترتیب اولویت وجود دارد.

عامل اجتماعی مؤثر ترین دسته عوامل بوده و سپس مذهب در جای دوم است. باید اذعان داشت؛ عامل اجتماعی نیز به نوعی بازتاب ساختار مذهبی حاکم است. اقتصاد که قطعاً در آن منطقه بنابر محدودیت‌های طبیعی و امکانات باید عامل مؤثری باشد، سومین عامل مؤثر می‌باشد. عامل فردی در جایگاه چهارم بوده و در حد میانی است و پس از آن اقلیم قرار گرفته است. آن چه جای تامل دارد، رتبه آموزش است که نشان می‌دهد، چنان چه باید ساختارهای آموزشی از دید آنان در این عرصه، نقش نداشته‌اند و سایر زمینه‌ها از آن مؤثرتر بوده‌اند و از آن جالب تر این که خانواده نیز چنانچه باید رتبه قابل توجهی را به زعم پاسخ‌گویان کسب نکرده است. در پایان نیز حوزه فرهنگ با گویه‌های مطرح شده در آن قرار دارد. لذا می‌توان نتیجه گرفت؛ بیش از همه نوعی فضای؛ اجتماعی- مذهبی و نیز معیارهای ارزشی نهادینه شده اقتصادی به همراه مجموعه‌ای از برداشت‌های و معیارهای ارزشی فردی با الزامات نوع اقلیم منطقه‌ای بوده که آنان را به مسیر مذکور سوق داده و حوزه‌های به نام آموزش، خانواده و فرهنگ در ششمین تا هشتمین رده جای گرفته‌اند.

پیشنهاد‌های پژوهش:

- با توجه به اثر تحصیلات دانشگاه بر توان‌مندی شخص برای فعالیت‌های اجتماعی و مشارکت در آن‌ها، توان‌مندی تحصیل کرده دانشگاه در مواجهه با مسائل زندگی و اقدام جهت حل مسائل زندگی، اتکاء فکری خانواده‌ها و اقوام به تحصیل کرده دانشگاه و توانایی وی در تصمیم‌گیری معقول، اثر تحصیل در تحرک طبقاتی و بهبود طبقه اجتماعی فرد نسبت به طبقه والدین و اقوام، اهمیت دادن جامعه به مدرک تحصیلی عالی دانشگاهی جهت تعامل مطلوب و اثربخش‌ترو... بر این اساس ضروری است، توسط مراجع اجتماعی استان بیش از پیش در دستور کار قرار گرفته و در راستای هر چه بیشتر تعمیق و ساری و جاری نمودن آن در جامعه دانش آموزی استان تلاش شود.
- با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود با عنایت به تأثیر فوق العاده حوزه مذهب در گرایش سازی به سمت حوزه‌های علمی و تخصصی از آن پشتوانه عظیم موجود

بیش از پیش در راستای هر چه بیشتر تعمیق نمودن، ارزش مذکور در جامعه دانش‌آموزی استان استفاده شود.

— روشن است که عامل اقتصاد برای جامعه دانش‌آموزی فوق، مرجع بایسته‌ای بوده و لذا دانش‌آموزان استان یکی از زمینه‌های مؤثر در اقدام خود به پیگیری تحصیلات دانشگاهی را بهره‌مندی از مزایای اقتصادی اثبات شده آن در انواع بازده‌های فردی و اجتماعی می‌دانند و معتقدند به واسطه تحصیلات دانشگاهی می‌توان از وضعیت اقتصادی بهینه‌تری در سطوح فردی و اجتماعی بهره‌مند شد لذا لازم است این ارزش مثبت هر چه بیشتر در جامعه استان و برای دانش‌آموزان متوسطه احیاء و بازشناسی شود.

فهرست منابع:

- اردبیلی، یوسف (۱۳۷۴)، «اصول و فنون راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش»، تهران: مؤسسه انتشارات بعثت.
- بزرگی، علی اصغر (۱۳۷۹)، «بررسی علل موفقیت دانش آموزان مقطع متوسطه بندی غربی در کنکور سراسری و المپیاد ادبی در سال تحصیلی ۱۳۷۸ - ۱۳۷۷ از دیدگاه دانش آموزان و دبیران و قبول شدگان»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی (ساری).
- بهرامی، فاطمه و احمد مختاری (۱۳۸۴)، «بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان راهنمایی دارای مشکلات حاد خانوادگی در شهر اصفهان»، تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره، جلد چهارم، شماره ۱۴، صص ۴۱ - ۵۴.
- حج فروش، احمد (۱۳۸۱)، «آسیب‌های کنکور بر هدف‌های دوره متوسطه و ارائه پیشنهاد برای رفع آسیب‌ها»، مجموعه مقالات سمینار بررسی روش‌ها و مسایل آزمون ورودی دانشگاه‌ها، اصفهان، ۱۳۸۱.
- خدایی، ابراهیم (۱۳۸۷)، «بررسی رابطه سرمایه اقتصادی فرهنگی والدین دانش آموزان با احتمال قبولی آن‌ها در آزمون سراسری سال تحصیلی ۱۳۸۵»، مجله آموزش عالی ایران، شماره ۴، صص ۶۵-۸۴.
- دشتی، کلثوم (۱۳۷۸)، «بررسی میزان مؤثر بر موفقیت دانشجویان در کنکور سراسری ۱۳۷۸»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان.
- دهنوی، حسنعلی (۱۳۸۲)، «بررسی پیشینه اجتماعی متقاضیان ورود به آموزش عالی در سال ۱۳۸۲»، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۳۴، صص ۹۳-۱۲۴.
- رودباری، مسعود (۱۳۸۴)، «بررسی فراوانی و عوامل مؤثر در نتیجه دانش آموزان دوره پیش‌دانشگاهی استان سیستان و بلوچستان در کنکور سراسری سال ۱۳۸۴»، سازمان آموزش و پرورش استان سیستان و بلوچستان.

سامتی، مرتضی، مصطفی عماد زاده و بهروز بختیاری (۱۳۸۲)، «برآورد تابع تولید آموزش عالی دانش‌گاه های دولتی ایران»، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، سال ۱۳۸۲، شماره ۱۷ و ۲۸، صص ۱-۴۱.

صافی، احمد (۱۳۸۳): «راهنمایی تحصیلی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی ایران (راهنمای موفقیت در کنکور)»، تهران: انتشارات روان.

طباطبایی یزدی، مژگان (۱۳۸۵)، «مطالعه روند افزایش دانشجویان دختر نسبت به پسر و سهم عوامل مؤثر بر این روند»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد (رودهن).

فراستخواه، مسعود (۱۳۸۷)، «بررسی چگونگی ارتقای کمی و کیفی دسترسی به آموزش عالی در ایران»، آموزش عالی، شماره دو، صص ۱۶۱-۱۸۰.

لیپیست، سیمومارتین و همکاران (۱۳۸۱)، «جامعه‌شناسی قشرها و نابرابری‌های اجتماعی»، ترجمه جواد افشار کهن، چاپ اول، مشهد: نشر نیکا.

مهر محمدی، محمود و مسعود فراستخواه (۱۳۸۱)، «بررسی راهکارهای افزایش دسترسی به آموزش عالی»، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، پاییز ۱۳۸۱، شماره ۲۵، صص ۷۹-۹۶.

محمدی روزبهبانی، محمد و ابوالفضل طارمی (۱۳۸۵)، «عوامل انگیزشی داوطلبان برای ورودی به دانشگاه»، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۳۷، صص ۱۰۳-۱۲۶.

مردیها، مرتضی (۱۳۸۳)، «آسیب‌شناسی آزمون ورودی دانشگاه»، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۳۱ و ۳۲، صص ۹۱-۱۳۰.

نوغانی، محسن (۱۳۸۶)، «تأثیر نابرابری سرمایه فرهنگی بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی در دست‌یابی به آموزش عالی»، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۹۱، صص ۷۱-۱۰۱.

وزارت علوم تحقیقات و فناوری، سازمان سنجش آموزش کشور، کارنامه آزمون سراسری، سال‌های ۸۷-۱۳۷۲.

- Adams. John E. (1997). A Study to Determine the Impact of a Precollege Intervention on Early Adolescent Aspiration and Motivation for College in West Virginia; Blacksburg , Virginia.
- Acklry. E. (1998). *Reverse Discrimination , Proceedings of the Philosophy of the Philosophy of Education and Society. Proceedings*. New York press.
- BakracevicVukman. Karin; Licardo , Marta (2010). How Cognitive, Metacognitive, Motivational and Emotional Self-Regulation Influence School Performance in Adolescence and Early Adulthood , *Educational Studies*. v36 n3 p259-268.
- Canton. E. & R. Venniker. (2001). Higher Education Reform : Getting The Incentives Right; CHEPS, Netherland.
- Mei. T. (2002). Malaysian Private Higher Education , Globalisation, Privatisation, Transformation and Narketplaces. *journal of education*.
- Singh. J. S. (1996). Higher Education and Development: The Experiences of Four Newly Industrialising Countries in Asia in Higher Education In An International Perspective: Critical Issues; Edited by Zaghoul, M. and Philip G. A., Paris: UNESCO , pp. 142-156.
- TorgnyRoxå & Katarina Mårtensson. (2008). Strategic educational development: a national Swedish initiative to support change in higher education. *Higher Education Research & Development* , Vol. 27, No. 2, June 2008, 155–168.
- Vittorio V. Busatoa , Frans J. Prinsb , Jan J. Elshouta , C, H. (2000). Intellectual ability, learning style, personality , achievementmotivation and academic success of psychology students inhigher education. *jornal of Personality and Individual Dierences* 29(2000). pp 1057-1068.